

УДК 947.7(654)

Болгарова М. Ю.

Мариновський Ю. Ю. Православні монастирі на терені сучасної Черкаської області до 1917 року.— Черкаси: Відлуння, 1997.—208 с.— (Черкаська минувшина. Кн. 1).

Три роки тому побачила світ книга відомого черкаського дослідника-краєзнавця Юрія Мариновського. На думку автора, ця робота має започаткувати серію збірок під спільною назвою "Черкаська минувшина", до якої входитимуть виявлені та опрацьовані документи, наукові дослідження, нові погляди на проблеми місцевої малої історії. У зв'язку з цим Юрій Мариновський відзначає наявність багатьох джерел, як з обласного, так і з центральних,— Київського, Московського та Санкт-Петербурзького архівів, що досі не введені до наукового обігу. Дослідник чітко формулює своє наукове кредо: "Виявляти, опрацьовувати і публікувати якнайбільше архівних першоджерел з їх обов'язковим науковим коментарем і поясненням" (С. 13). Цій меті повністю відповідає розглядувана праця, що є збіркою документів з відповідними коментарями та примітками. Документам передують "Попереднє слово" та розділ під назвою, що повторює назву всієї збірки. Дослідження присвячене православним монастирям, які функціонували на терені сучасної Черкаської області до 1917 року.

Актуальність цієї проблеми безперечна. Насамперед варто відзначити, що роботи, пов'язані з розробкою історії православ'я, почали з'являтися в нашій країні лише в останнє десятиріччя. До того ж, у процесі відтворення регіональної історії Черкащина помітно поступається іншим областям України.

До збірника ввійшли тексти 36 документів з другої половини XVII і до кінця XIX ст., подані мовою оригіналів, тобто російською. Виняток становлять два документи (№ № 4 та 11), які є перекладом з польської мови українською. Переважна більшість опублікованих документів (30 із 36) — з фондів Державного архіву Черкаської області. Також використано матеріали Інститу-

ту рукописів Центральної наукової бібліотеки НАН України ім. В. Вернадського, Центрального державного історичного архіву України в Києві та Російського державного історичного архіву в Санкт-Петербурзі. Серед документів, поданих за хронологічним принципом,— гетьманські універсали, листи, дарчі, купчі, тестаменти. Особливо цікавими є статистичні відомості 1893 р. Виноградського, Жаботинського, Корсунського, Медведівського, Мотронинського, Мошногірського та Чигиринського монастирів. Поруч з документами, вже відомими фахівцям (універсали гетьманів П. Дорошенка та І. Мазепи, "права" чигиринського старости князя Я. Яблуновського), книга містить джерела, які вперше вводяться до наукового обігу (такі, як матеріали стосовно мошногірського ігумена-мученика Йоасафата Раковича). Попри обмежену кількість опублікованих у збірці документів, привертає увагу широка джерельна база Ґрунтовних і багатофактажних коментарів та приміток. Варто підкреслити наукову ретельність Юрія Мариновського у доборі та аналізі документів. Завдяки цьому дослідження містить лише ту інформацію, яка детально перевірена автором. Як наслідок, він спростовує низку наукових міфів, насамперед, з історії Мотронинського Троїцького монастиря.

У книзі подано карту-схему монастирів Черкащини, де показано розташування 30 православних обителів, історії яких присвячене дане дослідження. Торкаючись проблеми походження цих монастирів, автор зазначає, що більшість із них було засновано приблизно у другій пол. XVI — першій пол. XVII ст., і їх виникнення стало наслідком колонізаційного руху на Пороссі, в Потясменні і на Посуллі після Люблінської унії 1569 р. Автор комплексно характеризує куль-

тово-релігійне та економіко-господарське життя монастирів, досліджуючи історію як відомих обителів, що раніше вже привертала увагу науковців (як згадуваний Мотронинський Троїцький монастир, з яким тісно пов'язане ім'я випускника Києво-Могилянської академії архімандрита Мельхіседека Значко-Яворського), так і таких, що досі залишалися поза увагою дослідників (Виноградський Успенський монастир, старообрядницькі монастирі в Черкасах та біля с. Гречівка).

Слід відзначити наявність у роботі багатьох (понад 70) коротких біографічних відомостей, їх безперечну наукову цінність. Унікальним також є матеріал до історії місцевої топонімії, особливо зважаючи на те, що багато географічних назв

залишилися сьогодні тільки в документах та дослідженнях з причини поглинання значної території Черкаської області водами штучних Канівського та Кременчуцького морів. З огляду на це, слушною є пропозиція Ю. Мариновського про видання словника топонімів краю.

Залишається додати, що видання містить багато цікавих ілюстрацій, серед яких копії документів, невідомі портрети історичних діячів, фотографії та малюнки із зображенням монастирських церков. Підсумовуючи, зазначимо, що автор повністю виконав поставлене завдання "створити у зацікавленого читача загальне уявлення про православні монастирі, які були колись розташовані на терені Черкаської області" (С. 26).